

DANSK HISTORISK FÆLLESFORENING.

Aarsmøde i Næstved 12.—14. Juni 1936.

Paa Mødet, der i Aar efter Indbydelse af *Historisk Samfund for Præstø Amt* var henlagt til Næstved, var følgende Institutioner og Foreninger repræsenterede: *Historisk Samfund, Selskabet for dansk Genealogi og Personalthistorie, Jysk Selskab for Historie, Sprog og Kultur, de historiske Samfund for Frederiksborg Amt, Københavns Amt, Holbæk Amt, Sorø Amt, Præstø Amt, Lolland-Falster, Odense og Assens Amter, Hjørring Amt, Aalborg Amt, Aarhus Stift, Vejle Amt, Ringkøbing Amt, Ribe Amt og Sønderjylland*, endvidere *Nationalmuseets 2. og 3. Afdeling, Mønt- og Medaillesamlingen, Københavns Bymuseum, Post- og Telegrafmuseet, Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg, »Den gl. By« i Aarhus, Museerne i Kalundborg, Holbæk, Præstø, Vordingborg, Maribo, Ronne, Odense, Svendborg, Nyborg, Hjørring, Nykøbing M., Aalborg, Hobro, Aarhus, Horsens, Kolding, Ringkøbing, Herning, Varde, Ribe, Haderslev* og endelig *Stednavneudvalget og Rigsarkivet.*

Mødet aabnedes den 12. Juni Kl. 17 i Byraadssalen paa Næstved Raadhus, hvor Formanden for Historisk Samfund for Præstø Amt, Amtmand *G. Toft*, bød Repræsentanterne velkommen til det historiske Næstved.

Formanden for Dansk historisk Fællesforening, Professor *Knud Fabricius*, takkede for Velkomsten, idet han fremhævede hele Amtets historiske Særpræg, dets Rigdom paa synlige og usynlige historiske Minder. — Professor Fabricius mindedes derpaa *H. P. Hanssen, Aabenraa*, hvis Arbejde ogsaa indenfor Lokalhistorikernes lille Kreds havde været af grundlæggende Betydning.

Derefter aflagde Professor Fabricius som *Formand* Beretning om Fællesforeningens Virksomhed i det forløbne Aar. Foreningen omfatter nu ialt 111 Medlemmer, deriblandt 24 Foreninger og 55 Museer. — Efter sin Gennemgang af Aarbogsartiklerne i 1934 havde Styrelsen besluttet at prisbelønne Fru *Fanny Fangs* Artikel *Handelsmand og Slagter* i »Fra Holbæk Amt« 1934—35 med

200 Kr., ogsaa under Hensyntagen til hendes Afhandling i »Fra Københavns Amt« 1933: »Knudsens Gaard — Kroghs Gaard«. Om Artiklen »Handelsmand og Slagter« udtaler Styrelsen:

Skildringen af den gamle Købmandsgaard i Roskilde og det Liv, som rørte sig i den, bærer Vidnesbyrd om Forfatterindens udmærkede Evner for god Tilrettelægning og livfuld Fremstilling; ved at samarbejde de foreliggende skriftlige Oplysninger med en righoldig mundtlig Tradition er det lykkedes at skabe et udmærket Tidsbillede af blivende Værdi.

I »Handelsmand og Slagter« meddeler Forfatterinden, hvad hendes Fader, fhv. Slagtermester og Kreaturhandler Rasmus Frederiksen i Roskilde (død 1929) og andre samtidige har fortalt. Minderne fra Fædre hjemmet i Roskilde udgør et typisk Billede af et Borgerhjem ved Midten af det 19de Aarhundrede, og i Forbindelse hermed gives der en detaljeret Skildring af Slagterhaandværket i sin gammeldags Form. Særlig indgaaende er Omtalen af Kreaturhandelen i gamle Dage, Lammeopkøbene og Lammedrivningen til København, og efter Jærnbanernes Anlæg det planmæssige Svineopkøb med Eksport til Tyskland og Holland. Da Frederiksen var en af de betydeligste Handelsmænd paa dette Omraade, bliver hans Erindringer et historisk værdifuldt Kildeskrift til Belysning af Omsætningen af Landbrugets dyriske Produktion i Tiden før Andelslagteriene. Uagtet Forfatterinden hovedsagelig har ønsket at udgive disse Erindringer for Stofets Skyld under Hensyn til dets kulturhistoriske Værdi, virker Arbejdet tillige som et Minde over en fremragende Personlighed, hvis Karakter prægedes af en usvigelig Ærlighed, Trofasthed og Retsindighed, som nødvendigvis maa vække Læserens Sympati.

Naar Bestyrelsen har besluttet at tildele Fru Fanny Fang Aarets Præmie for dette Arbejde, er det navnlig i Erkendelse af, at det er lykkedes hende at faa optegnet et særlig værdifuldt historisk Stof fra mundtlig Tradition og at tilrettelægge det til Udgivelse paa en monstergyldig Maade.

Formanden gjorde derefter Rede for Arbejdet for at faa udgivet en *Vejledning i gotisk Haandskriftlæsning*. Fællesforeningens Styrelse havde kort før Jul faaet Afslag paa sin Ansøgning til Carlsbergfondet om Bevilling af ca. 3000 Kr. til Afholdelse af Omkostningerne ved Vejledningens Udgivelse. Man maatte nu overveje Kassereren, Dr. Holger Hjelholts Plan: at lade Fællesforeningen tilskyde 1500 Kr. til Udgivelsen. — under den Forudsætning, at de resterende 1500 Kr., som Udgivelsen vilde kræve, skaffedes til Veje paa anden Maade. — man maatte under disse Omstændigheder paany søge om Carlsbergfondets Støtte.

Foruden denne Sag maatte man drøfte Teglværksejer *M. E. Gulddals* Forslag paa Repræsentantmødet i Fjor om, at Amtssamfundenes Ansøgninger om Statsfiskud i Fremtiden skulde samles under eet, saaledes at det blev Fællesforeningen, der søgte paa alles Vegne. Det var Meningen, at Fællesforeningens Styrelse

af den bevilgede Sum skulde afholde Udgifterne til en Række Fællesopgavers Løsning og derefter fordele Resten til Samfundene i Forhold til deres Medlemstal. Styrelsen havde dog ikke haft Indtryk af, at der laa noget almindeligt Ønske bag dette Forslag, der vilde medføre mange praktiske Vanskeligheder og paalægge Fællesforeningens Styrelse et meget stort Ansvar.

I Anledning af Direktør *Arthur Fangs* Forslag i Fjor om, at Fællesforeningen skulde søge at tilvejebringe en Slags »Katekismus« i *Hjemstavnslære*, havde Styrelsen af Dir. Fang udbedt sig en nærmere udarbejdet Plan herom, ud fra den Opfattelse, at en saadan Opgave bedst kunde løses gennem et Samarbejde mellem en Række Sagkyndige: Geologer, Arkæologer, Historikere o. s. v. Dir. Fang havde hertil bemærket, at det, han tænkte sig, nærmest var en lille populær Vejledning, udarbejdet af ham selv i Samarbejde med en anden. Hertil havde Styrelsen svaret, at den gerne saa, at Dir. Fang udarbejdede en saadan Vejledning og forelagde den for Styrelsen før Trykningen. Om man fra Fællesforeningens Side vilde kunne støtte dens Udgivelse, maatte da komme til at afhænge af, om den opfyldte de Krav, man maatte stille til den.

Endelig meddelte Formanden, at han fra Professor Aage Friis havde modtaget et af *Aug. F. Schmidt* indsendt Andragende om Støtte til Udgivelsen af et nyt, femte Bind af *Danske Vider og Vedtægter*, indeholdende de siden sidste Binds Fremkomst fundne danske Landsbylove, hvortil skulde slutte sig et sjette Bind, omfattende de tyske Vilkaarsbreve fra Sønderjylland, som skulde afskrives og udgives ved stud. mag. Chr. Lisse. Nogen finansiell Støtte til dette Foretagende vilde Fællesforeningen ikke kunne yde, men den vilde kunne anbefale Sagen til Carlsbergfondets og det Finneske Legats Bestyrelses Velvilje, og vi vil senere kunne støtte Værket ved at anbefale Udgaven til vore Medlemmer. — alt under Forudsætning af, at vi faar et vist Indseende med Udførelsen.

Kassereren, Dr. *Holger Hjelholt*, forelagde Regnskabet for 1935 (trykt nedenfor S. 214) og Budgettet for 1936. Begge Dele godkendtes.

Diskussionen indlededes med en Drøftelse af Forslaget om at yde et Tilskud til Udgivelsen af Vejledningen i Haandskriftlæsning.

Amtslæge, Dr. *Lausten Thomsen* (Sønderjylland): Værdien af denne Vejledning vilde øges, hvis den vilde behandle de gamle latinske Typer og Forkortelser.

Formanden hævdede, at dette var en Opgave for sig selv. Naar man havde begrænset Vejledningen til at omfatte Tiden fra Reformationen til 1870'erne, var det bl. a. af Hensyn til de mange Lokalforskere, der først og fremmest havde Interesse af at studere gamle Retsprotokoller. Den anden Opgave kunde maaske ved senere Lejlighed tages op, — den var ikke løst ved Kaalunds »Palæografisk Atlas«.

Overlærer *J. Aldal* (Ringkøbing Amt) sluttede sig til *Formanden*. Af det middelalderlige Stof var dog det væsentligste udgivet eller under Udgivelse. Det vilde være af Værdi at faa Skriftprøver med fra Justitsprotokollerne.

Formanden svarede, at der maatte finde et passende Udvalg Sted, under Anvendelse af Norvins »Skriftprøver fra 1660 til Udgangen af 18. Aarhundrede«.

Derefter vedtoges det af Foreningens Midler at yde et Tilskud til Dækning af Halvdelen af Omkostningerne ved denne Bog.

Gaardejer *Søren Alkær sig* (Ribe Amt): Bedre end en Bog vilde et Kursus være. Et 8-Dages Kursus i Museumsvæsen, Skriftlæsning og Kildekritik afholdtes for en Del Aar siden i København. Var det ikke paa Tide nu igen at faa lavet et saadant Kursus?

Pastor *P. Severinsen* (Sorø Amt): Begge Dele skal vi have!

Formanden takkede, fordi Repræsentanterne var gaaet med til at yde Tilskud til Vejledningen i Haandskriftlæsning¹⁾.

Gulddals Forslag fandt ingen Tilslutning. Det fraraadedes af Hovedarkivar *Hjorth-Nielsen*, og *Formanden* kunde uden Protest konstatere, at det maatte betragtes som bortfaldet.

Derefter drøftedes *Fangs Forslag* om en »Katekismus« i Hjemstavnskære. Dir. *Fang* meddelte, at han gjorde Regning paa Mag. Hermansens Støtte til dette Arbejde. Han havde tænkt sig en lille, primitiv »Katekismus«, under Tilsyn og Vejledning fra Fællesforeningen, trykt i *Fortid og Nutid* og i Særtryk. Bestyrelsen havde aabenbart tænkt sig en større Haandbog. Begge Dele var der Brug for, men den sidste Opgave vilde formentlig blive løst af Hjemstavnsudvalget. — *Formanden* nævnte, at med Hensyn til Opgavens praktiske Løsning vilde Seminarielærer Cl. Eskildsen i Tønder være en god Mand at søge Bistand hos. Vi ser gerne, at der udarbejdes en saadan »Katekismus«. — En Del af Forsamlingen udtrykte derefter ved Afstemning sin Sympati for *Fangs* Tanke.

¹⁾ Ved Redaktionens Slutning har Bestyrelsens Formand fra Carlsbergfondet modtaget Meddelelse om, at Fondet har bevilget 1500 Kr. til Støtte ved Udgivelsen af den omtalte Vejledning i Haandskriftlæsning.

Den foreslaaede Støtte til *Aug. F. Schmidts Plan* mødte ligeledes ingen Modstand.

Museumsinspektør, Mag. *Chr. Axel Jensen* aflagde Beretning om Museumsforeningens Møde (se Referatet ovenfor S. 192 ff.).

I Anledning af Arkivar, Mag. *Bro Jørgensens* Fratræden som Sekretær udtalte *Formanden* sin Anerkendelse af hans samvittighedsfulde Virksomhed indenfor Fællesforeningen. Styrelsen bemyndigedes til at sende ham en Tak herfor. — *Alkærsig* oplyste, at Dr. Mar. Kristensen ikke ønskede at blive genvalgt som Styrelsesmedlem.

Under »Eventuelt« gjorde cand. mag. *Henry Bruun* opmærksom paa, i hvilken Grad *Institutet for Historie og Samfundsøkonomi* er interesseret i et Samarbejde med Lokalhistorikerne. Fra Institutets Side søges Kendskab til to Grupper af Arkiver: Organisationsarkiver (herunder Fagforeningsprotokoller fra 70'erne og 80'erne, Agitatorers Strejkedagbøger m. v.) og Forretningsarkiver (jfr. G. Nørregaards Art. i *Fortid og Nutid* X, 152). Hvad vi særlig lægger Vægt paa, er at faa Oplysninger om Lønningsformen, Forholdet mellem Akkord- og Dagløn, Forholdet mellem Arbejder og Arbejdsgiver, Kost- & Logis-Systemet, Forholdet mellem Arbejdergrupperne indbyrdes, Forekomst af Priskuranter. I det hele er vi interesserede i industrihistorisk Stof. Vi kan maaske til Gengæld fra Institutets Side yde Hjælp overfor socialhistoriske Opgaver, — et godt Hjælpemiddel er Institutets Avisregistraturer.

Professor *Fabricius* gjorde supplerende Rede for andre Sider af Institutets Virksomhed, især dets Publikationer, først og fremmest »Økonomi og Politik«, og dets Studiekredse. — Inspektør *Knud Klem* (Kronborgmuseet) efterlyste Regnskaber fra Rhederforetagender især for D. F. D. S.s Tid. Fandtes saadanne Regnskaber, vilde de være af stor Interesse for Handels- og Søfartsmuseet. — Dr. *Hjelholt* udtalte, at Institutet burde blive Medlem af Dansk historisk Fællesforening.

Om Aftenen Kl. 20 holdt Redaktør, cand. mag. *Gunnar Knudsen* i Raadhussalen det Foredrag om Resens Atlas, som findes aftrykt foran S. 146 ff. i dette Hefte.

En Time senere bænkedes Deltagerne ved et langt, festligt smykket Bord i *Helligaandshusets* »Kirkesal«, hvor Historisk Samfund for Præstø Amt og Museums-, Turist- og Forskønnelsesforeningen for Næstved og Omegn trakterede med Smørrebrød, Øl og Kaffe. Efter dette hyggelige Gilde følte Deltagerne, da de i den stille Aften vandrede over St. Peders Kirkeplads til deres Logis, sig som hjemme i den gamle Købstad.

Den skulde vi lære nøjere at kende paa *Mødets anden Dag*. Den indledes med *Byvandring*. Der er ikke lang Vej fra St. Mortens til St. Peders Kirke og derfra igen til Helligaandshuset, — men der er mange mærkelige Tind at se undervejs, — alligevel blev Vandringen aldrig trættende under Arkitekt *J. Tidemand-Dal* og Mag. *Jensens* kyndige Ledelse. *St. Peders Kirkeplads* var i bogstavelig og overført Betydning Midtpunkt i denne Vandring. Her hæver St. Peders Taarn med Byens Vartegn paa Gavlen sig endnu over en Samling middelalderlige Huse, der giver hele Kirkepladsen sit harmoniske Præg. Optakten til Vandringen var Mag. *Jensens* Fremdragning af karakteristiske Eksempler paa Reformationens og Renæssancens Kunst i Næstvedegnen, i *St. Mortens Kirke*. Man fik her et Overblik over Stadens Arkitektur og Kunsthaandværk, den ejendommelige gotiske Gavltipe og de talrige Billedskærere, fra de sengotiske Mestre til det Schrøderske Haandværkerdynasti med Organist Abel Schrøder som den sidste og mærkeligste.

Efter Frokosten i »Vinhuset« fortsattes Repræsentantmødet. Paa Dagsordenen stod: Valg. *Formanden* gjorde opmærksom paa, at selv efter Dr. Mar. Kristensens Afgang havde Styrelsen 7 Medlemmer og var altsaa efter Lovene fuldtallig. — *Lausten Thomsen*: Vi vil gerne genvælge de 7 Medlemmer, men det er forkert, at der mangler en Repræsentant for Jyderne! *Lausten Thomsen* foreslog Professor Skautrup valgt til Mar. Kristensens Efterfølger. — *Formanden*: Ja, det er lovstridigt, men jeg vil gerne citere Ørsted: »Kun i deres Begrænsning har Principerne deres Betydning«. — Da Prof. *Skautrup* (Jysk Selskab) foreslog at nøjes med det lovlige Antal Repræsentanter og *Hjelholt* derpaa tilbød at stille sit Mandat til Raadighed til Fordel for Skautrup, mente *Lausten Thomsen*, at han for Principets Skyld maatte trække sit Forslag tilbage. — Amtmand *Karberg* (Ringkøbing) spurgte, hvordan Uoverensstemmelsen med Lovene var fremkommet. — *Formanden* meddelte, at det hang sammen med Museumssektionens Oprettelse. — Efter at et Flertal af Forsamlingen havde vedtaget at se igennem Fingre med Lovovertrædelsen, genvalgte den gamle Styrelse med Undtagelse af Mar. Kristensen, og Professor Skautrup nyvalgte. I Arkivar, Mag. J. O. Bro Jørgensens Sted var allerede tiltraadt cand. mag. Roar Skovmand. Endelig genvalgte Revisorerne.

Ud paa Eftermiddagen vandrede Deltagerne langs Susaaen ud til *Herlufsholm*, hvis Døre Rektor *Friis-Hansen* havde aabnet for os. I Kirken her holdt Lektor *H. J. Helms* Foredrag om Skovklosters og Herlufsholms Historie, Pastor *P. Severinsen* om Re-

formationen og Næstved. Med en festlig Middag fra Skolens fortrinlige Køkken sluttede Besøget paa Herlufsholm.

Paa *Mødets tredje Dag*, den 14. Juni gik Søndagsudflugten i Turistbiler gennem det smilende sydsjællandske Landskab. Vi standsede først ved Herregaarden *Gaunø*, hvor Slotsalene, Male-
risamlingen og Klosterkirken gennemvandrede, og hvor ikke mindst Museums mændene var stærkt interesserede i de talrige Kunstværker og Møbler. Der blev Tid til udenfor Programmet at aflægge et kort Besøg i Gaunøs Sognekirke, *Vejlø*, da mange ønskede at se Abel Schrøders fantastiske Trolld, Trolle-Slægten
Vaabenmærke, som bærer Prædikestolen. Herfra kørte man til *Hammer Kirke*, hvis anselige og smukke Bygning nu, som et Resultat af Forstudierne til »Præstø Amts Kirker« kan udpeges som en af de ældste sjællandske, rimeligvis opført ved Aar 1100, og hvis rige barokke Inventar staar med skønne, gamle Farver. Som den tredje Kirke i Rækken fulgte *Udby*, hvor vi foruden Kirken med dens Kalkmalerier fra fire forskellige Tidsaldre besøgte den gamle, stemningsfulde Præstegaard med dens Grundtvig-Museum, der er indrettet i de Stuer, hvor Grundtvig boede som Kapellan. Her talte Sognepræst *Erik Spur*, medens Magister *C. A. Jensen* havde været Vejleder paa Gaunø og i Kirkerne. Efter Formiddagens mange Indtryk var Frokosten paa »Hotel Valdemar« i Vordingborg tiltrængt, og derefter gik man om Eftermiddagen til *Vordingborg Slotruiner*, hvor Mag. Jensen, først fra Muren ud mod Søen, siden ved Gaasetaarnet, gennemgik Hovedpunkterne af Borgens Historie. Det nærliggende Vordingborg Museum blev der under Togfører *Bahlstedts* Ledelse Lejlighed til at bese efter det altfor daarligt besøgte offentlige Møde ved Gaasetaarnets Fod, hvor Museumsinspektør, Dr. *Therkel Mathiassen* talte om »*Sydsjællands ældste Beboere*« og Sognepræst *Erik Spur* om »*Grundtvig og Sydsjælland*«.

Paa en af vore skønneste Sommeraftener vendte Bilerne med Deltagerne tilbage til Næstved. Mødet var endt. Det havde maa-
ske hos Deltagerne efterladt Følelsen af, at ikke blot de saglige Drøftelser, men tillige det hyggelige Samvær med ligesindede og de storslaede eller idylliske Indtryk af det historiske Sydsjælland var det, der havde givet Mødet mest Værdi, og at vi derfor skyldte ikke mindst vore Værter, Mænd fra historisk Samfund for Præstø Amt, Taknemlighed, uden at forglemme Mødets ud-
mærkede Foredragsholdere og Vejledere.